

УДК 94:316.422+330.35(476)

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2021-16-5>

Богданович І.І.

<https://orcid.org/0000-0003-2015-3760>

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Сьогодні питання та проблеми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь, його модернізації, застосування інструментів реалізації теоретико-методологічних та практичних аспектів розвитку національної економіки, макроекономічного регулювання в країні в контексті виконання завдань соціально-економічного характеру, інституційних механізмів забезпечення стійкого економічного росту Білорусі залишаються вкрай актуальними та містять чималий потенціал подальших наукових досліджень.

За 30 років своєї незалежності Республіка Білорусь пройшла спад 90-х рр. ХХ ст., викликаний розривом соціально-економічних зв'язків із іншими складовими колись єдиної держави, а також низка криз, які мали політичне підґрунтя зовнішньої та внутрішньої природи. Виходячи із цього, перед органами законодавчої та виконавчої влади загострилась необхідність модернізації країни. На порядок денний вийшли питання вдосконалення макроекономічного стану в Республіці Білорусь в контексті виконання завдань соціально-економічного розвитку. Продовжують вимагати змін та розвитку інституційні механізми для забезпечення стійкого економічного зростання країни.

Одним з головних елементів щодо вирішення комплексу поставлених завдань в Республіці Білорусь визнано програмно-цільовий підхід щодо соціально-економічної модернізації. Зважаючи на вагомість і визначальну роль виробничої сфери у формуванні ВВП країни та роль збалансованості економіки, доводиться необхідність державної підтримки виробництв і об'єктів інфраструктури, які можуть служити основою для швидкого відновлення економіки.

На основі проведеного дослідження привернута увага до потенційних ризиків для національної економіки та напрямів їх нейтралізації, розглянуті окремі аспекти зовнішнього партнерства країни, а також демографічного розвитку держави в контексті його впливу на розвиток Білорусії в майбутньому. Відзначені позитивні та негативні сторони розвитку сучасної білоруської держави.

Ключові слова. Республіка Білорусь, соціально-економічна модернізація, державні програми, промислова політика, ризики для економіки, зовнішньоекономічна діяльність, інвестиційне співробітництво.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток пострадянських республік, які 30 років тому сформувались як незалежні держави, викристалізовується у формі багатогранних процесів, сукупності різноманітних форм та методів забезпечення соціальних потреб населення, різносторонніх підходів щодо визначення пріоритетів розвитку національних економік та зовнішніх зносин у системі міжнародних відносин і співробітництва, особливостями механізмів соціально-економічної модернізації. Для даної групи країн не втрачає актуальності проблематика ролі і функцій держави, особливо щодо забезпечення виконання нею таких основоположних функцій як господарсько-організаторської та соціальної, від яких залежить повноцінність і відповідність самої сутності держави. Важливість і вагомість даної теми для

зазначеної групи країн також у тому, що впродовж останніх трьох десятиріч їм доводилось стикатись з кризовими явищами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, формувати нестандартні механізми подолання виникаючих проблем, протидіяти новочасним викликам локального та глобального масштабу. Попри те не у всіх державах та не у всіх випадках їх дії були ефективними. Тому для України, в першу чергу, представляє інтерес як позитивний, так і не завжди вдалий практичний досвід сусідніх пострадянських країн з питань їх соціально-економічної модернізації. Серед них слід виділити насамперед Республіку Білорусь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання та проблеми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь, його модернізації, застосування інструментів реалізації, теоретико-методологічних та практичних аспектів розвитку національної економіки, макроекономічного регулювання в країні в контексті виконання завдань соціально-економічного характеру, інституційних механізмів забезпечення стійкого економічного росту Білорусі досліджуються такими науковцями як Ю.О. Волкова, В.Л. Гурський, В.Г. Гусаков, А.В. Денисевич, О.А. Коледа, А.А. Косовський, Е.Н. Петрушкевич, Е.А. Рожковська, Т.А. Скрябіна, М.В. Соломко, Є.А. Червінський, В.Ю. Шутілін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність опублікованих робіт та результатів дослідження розглядуваної проблематики свідчить, з одного боку, про певні теоретичні та методологічні здобутки, що отримали практичну реалізацію в Республіці Білорусь, а з другого, про запас потенційних можливостей, які могли б бути використаними; також неюхідно не забувати про пошук можливих резервів і нестандартних підходів щодо врегулювання проблемних ситуацій в актуальних умовах білоруської внутрішньої і зовнішньої політики. Важливими для розгляду та подальшого дослідження соціально-економічної модернізації країни залишаються головні пріоритети в сучасних умовах різної орієнтованості економічних та політичних аспектів у контексті відстоювання національних інтересів держави. Зазначене свідчить про вагомість, значимість та актуальність нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. В 2021 р. виповнилося 30 років з моменту, коли замість СРСР сформувалось 15 нових незалежних держав. Однією з них стала Республіка Білорусь. Пройдений за даний час шлях є порівняно невеликим у масштабах світової історії, однак є достатнім інтервалом для оцінки ефективності курсу, обраного державою та успішності її економічної і соціальної модернізації відповідно до потенціалу, сформованих цілей та конкретизованих завдань.

На межі 80-90-х рр. ХХ ст. практично у всіх республіках колишнього СРСР загострилася економічна ситуація: зменшився національний дохід, скоротилося виробництво, з'явилося реальне безробіття та погіршилось соціальне становище громадян. Вихід з кризи тодішнє керівництво вбачало у переході до ринкових

відносин. В Білорусії у жовтні 1990 р. Верховна Рада республіки схвалила розроблену Радою Міністрів БРСР програму переходу до ринкової економіки, яка передбачала формування ринкових інститутів, демонополізацію різних секторів економіки, приватизацію державної власності, зміну системи державного регулювання економіки. Разом з тим, як свідчать численні факти, розрив економічних зв'язків після розпаду СРСР, неминучий при переході до ринку, спад виробництва та інфляція, а також прорахунки попереднього етапу перебудови привели народне господарство Білорусі до глибокої економічної кризи. З 1992 р. спостерігалось обвальне падіння виробництва. Так, впродовж 1990-1995 рр. ВВП країни скоротився на 38%, виробництво промислової продукції – на 41%, виробництво продукції сільського господарства – на 27%, обсяг капітальних вкладень – на 60%. Економічний стан Білорусі в умовах вільного ціноутворення ускладнила проблема постачань паливно-енергетичних ресурсів, металу та сировини з Росії, України, республік Середньої Азії. Ціни на них безперервно зростали, викликаючи багаторазове підвищення вартості товарів і послуг.

У скрутному становищі опинилося сільське господарство. Відбувалося скорочення поголів'я великої рогатої худоби, погіршувалася матеріально-технічна база колгоспів і радгоспів. До того ж закупівельні ціни на сільгосппродукцію контролювалися і регулювалися державою, залишаючись вкрай низькими і не покривали витрат на виробництво. Слід зазначити, що ринкові відносини на селі почали зароджуватися в країні ще у 1991 р., коли були прийняті закони «Про селянське (фермерське) господарство», «Про право власності на землю». Ними передбачалася можливість приватної власності на присадибні ділянки, особисте підсобне господарство, дачне будівництво, а також можливість довгострокової оренди землі за договірною ціною. Попри це у 1993 р. площа виділених земель для фермерських господарств складала лише 51 959 га, що становило 0,5% всіх сільськогосподарських угідь республіки, а питома вага продукції фермерських господарств в загальному обсязі продукції агропромислового комплексу складала менше 1%. Внаслідок недосконалої і неефективної цінової політики на продукцію аграрного сектора економіки велика кількість фермерських господарств збанкрутували.

Враховуючи ситуацію що склалася, у 1995 р. в країні була прийнята Програма виходу з кризи, розрахована на п'ять років. Курс на соціально орієнтовану ринкову економіку, здійснення ефективної соціальної політики стали основою внутрішньополітичної діяльності керівництва країни. У 1996-1997 р. вдалось знизити інфляцію і темпи економічного спаду виробництва, оживити виробництво в окремих галузях промисловості, стримати падіння життєвого рівня населення та зменшити рівень безробіття.

Проте валютна криза безпосередньо у самій республіці в березні і серпневої фінансова криза 1998 р. у Росії негативно позначилися на економіці Білорусі. В цілях подолання кризи було уніфіковано валютний курс відносно білоруського

рубля і частково лібералізовано ціни, посилена бюджетна дисципліна, значною мірою здійснений перехід розрахунків на грошову основу. У результаті цих заходів, інфляція знизилася з 251% в 1999 р. до 108% у 2000 р. Обсяг ВВП зріс на 3,8%, а в 2001 р. більш ніж на 4%. Виробництво промислової продукції зросло на 5,5% і склало 106% до рівня 1990 р.; реальні грошові доходи населення збільшилися на 25%, а реальна заробітна плата – більш ніж на 30%. Поряд з цим зростали і обсяги нереалізованої продукції, залишався низьким рівень інвестицій, третина підприємств на цей час стали збитковими.

З таким багажем внутрішнього стану перед органами законодавчої та виконавчої влади РБ загострилась необхідність соціально-економічної модернізації країни. На порядок денний виходять питання удосконалення макроекономічного регулювання в Республіці Білорусь в контексті виконання завдань соціально-економічного розвитку [1, с. 7-65]. Вимагають змін та розвитку інституційні механізми для забезпечення стійкого економічного зростання країни.

Для подолання кризи, керівництвом республіки був взятий курс на проведення модернізації економіки і соціальної сфери. Реформи проводилися відповідно до Національної стратегії стійкого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2020 р. За результатами завершення першого етапу реформування у 2010 р. енергоємність ВВП була знижена на 23,3%. В цілому була завершена модернізація великих і середніх підприємств. На відміну від України, де падіння індексів ВВП відносно попереднього року склало біля 17%, у Білорусі спостерігалася позитивна динаміка. Проте у березні 2011 р. Білорусь відчула наслідки світової валютно-фінансової кризи, наслідки якої повністю не подолані і до цього часу.

Одним з головних елементів щодо вирішення комплексу поставлених завдань в економічній та соціальній сферах країни визнано програмно-цільовий підхід щодо соціально-економічної модернізації.

Так, Постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь № 148 від 23.02.2016 р. затверджено перелік державних програм на 2016-2020 рр. і показників по замовниках на 2016 рік [2]. Даним нормативним документом затверджено 22 державних програми, які конкретизовані у 95 підпрограмах. Серед державних програм слід виділити такі, як Державна програма про соціальний захист і сприяння зайнятості населення, «Мале і середнє підприємництво в Республіці Білорусь», «Здоров'я народу і демографічна безпека Республіки Білорусь», «Освіта і молодіжна політика», «Комфортне житло і сприятливе середовище», «Охорона навколишнього середовища і стійке використання природних ресурсів», «Білорусь гостинна» (розвиток сфери туризму), «Енергозбереження», «Наукомісткі технології і техніка», Державна програма з подолання наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС, Державна програма з розвитку автомобільних доріг в Республіці Білорусь, Державна програма розвитку фармацевтичної промисловості, Державна програма інноваційного

розвитку республіки, Державна програма розвитку цифрової економіки і інформаційного суспільства. Програмами конкретизовано замовників та відповідальних виконавців, терміни виконання, цільові показники.

Окремим Указом Президента республіки визначено зміст та джерела фінансової підтримки прийнятих державних програм, при цьому наголошується, що при формуванні і виконанні державних програм в бюджетному процесі виконується програмно-цільовий метод [3]. Іншим Указом Президента затверджено Положення про порядок формування, фінансування, виконання та оцінки ефективності реалізації державних програм [4]. Заслугує на увагу, на наш погляд, для врахування в українській практиці саме питання оцінки ефективності державних програм, так як в середовищі певної частини вітчизняних українських науковців та практиків поняття ефективності вважається застарілим і не властивим для ринкової економіки. В Республіці Білорусь здійснюється прогноз ефективності вже на етапі підготовки проекту програми, а під час реалізації програми і за результатами реалізації робиться оцінка її ефективності. Прогноз ефективності програми, як і сама оцінка ефективності її реалізації, здійснюється відповідальним замовником на основі запланованих до виконання цільових показників при планованих обсягах фінансування.

Програмно-цільовий підхід в соціально-економічній модернізації країни збережено і на період 2021-2025 рр. Зокрема, Постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь № 759 від 24.12.2020 р. затверджено перелік державних програм для реалізації у 2021-2025 роках [5]. До даного переліку входить 30 державних програм і 95 підпрограм, а також 6 спеціальних програм. Відповідно на сучасні зовнішні і внутрішні виклики та актуальні потреби соціально-економічного розвитку сформовано такі програми, як Державна програма інноваційного розвитку Республіки Білорусь, державні програми «Аграрний бізнес», «Управління державними фінансами і регулювання фінансового ринку», «Соціальний захист», «Здоров'я народу і демографічна безпека», «Охорона навколишнього середовища і стійке використання природних ресурсів», «Білоруський ліс», «Наукомісткі технології і техніка», «Білорусь гостинна», «Енергозбереження», «Транспортний комплекс», «Мале і середнє підприємництво», «Освіта і молодіжна політика», «Культура Білорусі», «Фізична культура і спорт», «Комфортне житло і сприятливе середовище», «Цифровий розвиток Білорусі», «Будівництво житла», «Ринок праці і сприяння зайнятості», «Земельно-майнові відносини, геодезична і картографічна діяльність», «Масова інформація і книговидавництво» та інші.

Забезпечення реалізації державних програм у різних сферах господарства та суспільних сегментах Республіки Білорусь є підґрунтям позитивної динаміки основного оціночного показника – валового внутрішнього продукту країни (дані наведені у таблиці 1).

Таблиця 1

Динаміка росту ВВП Республіки Білорусь за 2010-2019 рр.²

Роки	Темпи росту до попереднього року, в %%
2010	107,7
2011	105,5
2012	101,7
2013	101,0
2014	101,7
2015	96,2
2016	97,5
2017	102,5
2018	103,1
2019	101,4

В країні, як зазначає Інститут економіки Національної академії наук Білорусі, історично склалась і розвивається продукуюча економіка, в якій реальному виробничому сектору належить вирішальна роль і у функціонуванні національної економіки, і в формуванні експортного та науково-технічного потенціалів, і в розміщенні продуктивних сил. Сфера послуг, яка базується на розвинених промисловості і сільському господарстві, складає в структурі ВВП Білорусі близько 49%. В Білорусі формується не сервісна, а збалансована продукуюча економіка, при цьому збалансованість економіки є важливим фактором економічного зростання в умовах невизначеності зовнішньоекономічного середовища [8, с. 68]. Динаміка структури ВВП Білорусі, що характеризує визначальні для його формування галузі впродовж останніх десяти років, наведена у таблиці 2.

Зважаючи на вагомість і визначальну роль у формуванні ВВП країни виробничої сфери та роль збалансованості економіки, фахівцями зазначається необхідність державної підтримки виробництв і об'єктів інфраструктури, які можуть слугувати основою для швидкого відновлення економіки. Таким чином акцентується увага на необхідності гарантованого виконання державою згаданих вище господарсько-організаторської та соціальної функцій.

Разом з тим, як свідчить аналіз перебігу факторів впливу зовнішнього і внутрішнього характеру на суспільно-політичну і пов'язану з нею економічну ситуацію в Білорусі (несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура, сповільнення економічного зростання в країнах – основних торгових партнерах Білорусі на фоні світової епідеміологічної ситуації, недружнтя і навіть агресивна зовнішньополітична складова) для економіки країни та її модернізації з'являються наступні ризики [8, с. 68-69]:

² Складено автором за даними: [6, 7].

Таблиця 2

Структура валового внутрішнього продукту Республіки Білорусь по видах економічної діяльності, в %³

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Валовий внутрішній продукт	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Валова додана вартість	87,7	88,2	87,7	88,1	88,3	86,7	86,4	86,8	85,7	86,9
<i>в тому числі:</i>										
• Сільське, лісове і рибне господарство	8,9	8	8,1	6,8	7,3	6,3	6,9	7,6	6,6	6,8
• Переробна промисловість	22,5	26,4	24,8	22	21,1	20,7	20,2	21,6	21,3	21,6
• Енерго- і теплопостачання	2,6	1,5	2,6	2,3	2,5	2,9	3,8	3,2	3,2	3
• Будівництво	9,4	6,5	7,3	10	10,4	7,8	5,7	5,3	5,3	5,7
• Оптова і роздрібна торгівля, ремонт автомобілів і мотоциклів	11,4	14,7	13,7	12,4	12,2	12,2	11	10,4	10	9,3
• Транспортна діяльність	5,2	5,5	5,9	6,4	5,7	5,5	5,7	5,8	5,9	5,7
• Інформація і зв'язок	2,6	2,2	2,4	3,1	3,2	4,1	4,9	5	5,4	6,3
• Фінансова і страхова діяльність	3,9	4,3	3,4	3	3,2	3,8	4,1	3,8	3,5	3,1
• Інші види діяльності	21,2	19,1	19,5	22,1	22,7	23,4	24,1	24,1	24,5	25,4
Чисті податки на продукти	12,3	11,8	12,3	11,9	11,7	13,3	13,6	13,2	14,3	13,1

³ Складено автором за даними: [9].

- втрата традиційних ринків збуту, порушення коопераційних зв'язків, скорочення зовнішньої торгівлі, що приведе до зменшення ВВП і може суттєво ускладнити після кризове відновлення економіки;
- скорочення експорту і погіршення фінансового стану організацій реального сектору і сфери послуг, зростання кількості підприємств, яким буде необхідна державна підтримка;
- перехід стратегічно важливих підприємств та об'єктів інфраструктури під контроль іноземних і міжнародних корпорацій;
- зниження надходжень в бюджет та позабюджетні фонди країни, зменшення можливостей держави фінансувати видатки, зокрема на охорону здоров'я та підтримку зайнятості;
- дестабілізація фінансової і грошово-кредитної системи країни через загострення фінансових дисбалансів і високої волатильності на глобальних валютних і фондових ринках;
- скорочення робочих місць і зниження доходів населення.

Масштаб зазначених ризиків не до кінця досліджений, тому залишається не зрозумілим для білоруських фахівців наскільки швидко ці ризики можуть перерости у виклики та загрози, які будуть вимагати відповідної кваліфікованої протидії і нейтралізації.

В контексті необхідності нейтралізації існуючих ризиків та формування дієвих механізмів соціально-економічної модернізації країни особливої актуальності набувають дослідження методологічних основ формування і розвитку білоруської економічної моделі [10, с. 6-22], впливу монополії на економіку і суспільство в сучасних умовах [11, с. 23-39], використання потенціалу і можливостей інноваційного розвитку держави [12, с. 50-57].

Відповідно до новітніх умов, соціально-політичної та економічної ситуації, що складається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, виходячи із реальної ролі виробничої сфери в країні робляться кроки щодо модернізації та вироблення засад і формування стратегічних аспектів промислової політики [13, с. 37-46]. Так як промисловий комплекс є ключовою частиною економічної системи країни, то від його ефективності значною мірою залежать темпи економічного зростання та добробуту населення. Тому для реалізації завдання забезпечення економічного зростання та підвищення конкурентноздатності промислових компаній в Білорусі розробляється Програма розвитку промислового комплексу, яка буде впроваджуватись через проведення відповідної політики. До того ж метою промислової політики країни визначено формування конкурентноспроможного інноваційного промислового комплексу, орієнтованого на створення високопродуктивних робочих місць та підвищення продуктивності праці по доданій вартості не менше ніж 50% від європейського рівня, збільшення випуску за світовими стандартами продукції і нарощення експортного потенціалу [14, с. 83-84].

За 2010-2020 рр. галузева структура промислового виробництва Білорусі не зазнала суттєвих змін; на основні галузеві напрями (металургія, металообробка, машинобудування, хімія, нафтохімія, харчова, легка і деревообробна промисловості) приходиться понад 90% валового виробництва продукції. Водночас слід зазначити, що за останні 5 років в промисловому секторі Білорусі проявились певні проблеми. По-перше, сповільнення темпів росту, яке можна трактувати як непрямую оцінку деякого зниження конкурентоспроможності промислового сектора. По-друге, сформувалась структура промисловості країни, яка потребує значних обсягів імпортової сировини і матеріалів, що обумовлює суттєвий вплив зовнішнього фактора як на можливість досягнення зазначених вище цілей, так і на джерела конкурентних переваг білоруської продукції, особливо в довгостроковій перспективі [15, с. 41]. Звідси назріла необхідність змін галузевої структури промислового сектора країни і розвитку високотехнологічних виробництв для зниження залежності від зовнішнього фактора.

На сучасному етапі формування економічної політики держави та модернізації соціальної сфери відбувається згідно до Національної стратегії стійкого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2030 року [16]. Даний документ визначає програмні засади для функціонування білоруської моделі економіки. Вихідними її умовами визначено наступні положення:

- сильна ефективна державна влада, що забезпечує політичну стабільність, безпеку, соціальну справедливість та суспільний порядок;
- рівність різноманітних форм власності, співробітництво держави та бізнесу, в основі якого лежить головний критерій – підвищення конкурентоспроможності білоруської економіки;
- високоефективна постіндустріальна економіка, заснована на знаннях та інноваціях, з високою часткою у ВВП наукомістких виробництв та послуг, з належним рівнем конкурентоспроможності в усіх видах економічної та іншої діяльності;
- рівні правові умови для всіх громадян у їх самореалізації, забезпечення власною працею гідного існування та матеріального добробуту;
- ефективна державна та суспільна підтримка соціально незахищених груп населення, їх інтеграція в суспільство та залучення до економічної діяльності;
- багатовекторність зовнішньоекономічної політики як принцип стійкого розвитку держави;
- розвиток інтеграційних процесів з країнами Євразійського економічного союзу, перш за все з Росією та іншими державами;
- екологічно обґрунтована політика держави; активна роль громадянського суспільства у вирішенні проблем стійкого розвитку.

Головними чинниками стійкого розвитку визначено людський, науково-виробничий та інноваційний потенціали, природні ресурси, вигідне географічне

розташування.

Національною стратегією стійкого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2030 р. важлива роль відводиться питанням зовнішньоекономічних відносин та ефективного залучення країни в систему міжнародного економічного співробітництва. До того ж акцент робиться на підпорядкуванні зазначених питань інтересам зростання добробуту та задоволенні матеріальних і духовно-культурних потреб населення в умовах появи нових глобальних та регіональних викликів стійкому розвитку національної економіки. Головними формами участі Білорусі у зовнішньоекономічних відносинах є зовнішня торгівля та інвестиційне співробітництво. Стан зовнішньої торгівлі білоруськими товарами характеризується даними у таблиці 3, а інвестиційного співробітництва у таблиці 4.

Основними зовнішньоекономічними партнерами Білорусі є Росія і країни ЄС. Найбільші обсяги експорту з Республіки Білорусь у 2020 р. припадали на Російську Федерацію (45,1%), Україну (10,8%), Польщу (4,3%), Литву (3,6%), Німеччину (3,2%), Велику Британію (2,8%), Китай (2,6%), Казахстан (2,5%), Нідерланди (2,4%), Бразилію (1,9%), частка інших країн склала 21,0%. За обсягами товарного імпорту в Білорусь за підсумками 2020 р. лідерами стали: Росія (50,4%), Китай (8,2%), Німеччина (5,1%), Україна (4,3%), Польща (3,8%), Італія (2,1%), Туреччина (1,9%), США (1,6%), Нідерланди (1,2%), Литва (1,0%), на решту країн світу припадало 20,4%.

Найбільш вагомими експортними товарами Білорусі є нафтопродукти та нафта, калійні та азотні добрива, металопродукція, вантажні автомобілі та трактори, хімічні волокна та нитки, шини, молочна, м'ясна продукція, цукор. Основними статтями імпорту є енергоресурси (головним чином, нафта і природний газ), сировинні товари, матеріали та комплектуючі (метали та вироби з них, сировина для хімічного виробництва, частини машин), технологічне обладнання. Окрім цього торгівля послугами з іншими країнами залишається на відносно незначному рівні, хоча тривалий час мала яскраво виражену тенденцію до зростання (у 2020 р. вперше за багато років мало місце зниження даного показника). Основну частку зовнішньої торгівлі послугами складає сегмент транспортних послуг.

Характерною особливістю зовнішньої торгівлі товарами впродовж 1995-2020 рр. є негативне сальдо, величина якого коливалась від 4,4% обсягів імпорту у 2005 р. до 27,5% в 2010 р.; а в 2020 р. склала 10,9%.

Наведені у таблиці 4 дані свідчать про зростання активності у залученні іноземних інвестицій в білоруську економіку, як і щодо вкладення Білоруссю інвестицій за кордоном. Тенденції у даній сфері міжнародного співробітництва переконливо характеризують дані співвідношення обсягів залучених іноземних інвестицій в національну економіку на 1 долар вкладених за кордоном: якщо у 2005 р. співвідношення було 1:5, то з 2017 р. дещо нижче 1:2. Це свідчить про зростання інвестиційних вкладень Республіки Білорусь за межами країни.

Таблиця 3

**Основні показники зовнішньої торгівлі товарами Республіки Білорусь,
млн. дол. США⁴**

	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Експорт товарів	4 803	7 326	15 979	25 284	26 660	23 538	29 240	33 907	32 955	29 179
Імпорт товарів	5 564	8 646	16 708	34 884	30 292	27 610	34 235	38 441	39 477	32 767
Зовнішньоторговельний оборот	10 367	15 972	32 687	60 168	56 952	51 148	63 475	72 348	72 432	61 946
Сальдо зовнішньої торгівлі товарами, млн. дол. в % до імпорту	-761	-1 320	-729	-9 600	-3 632	-4 072	-4 995	-4 534	-6 522	-3 588
	13,7	15,3	4,4	27,5	12	14,7	14,6	11,8	16,5	10,9
<i>в тому числі:</i>										
Товарооборот з	6 704	10 469	18 202	34 172	32 419	31 194	38 564	43 062	43 437	36 263
Експорт	3 027	4 399	7 060	13 636	14 076	14 648	17 493	18 762	19 376	17 844
Імпорт	3 677	6 070	11 142	20 536	18 343	16 546	21 071	24 300	24 061	18 419
Сальдо	-650	-1 671	-4 082	-6 900	-4 267	-1 898	-3 578	-5 538	-4 685	-575
Товарооборот з іншими	3 663	5 503	14 485	25 996	24 533	19 954	24 911	29 286	28 995	25 683
Експорт	1 776	2 927	8 919	11 648	12 584	8 890	11 747	15 145	13 579	11 335
Імпорт	1 887	2 576	5 566	14 348	11 949	11 064	13 164	14 141	15 416	14 348
Сальдо	-111	351	3 353	-2 700	635	-2 174	-1 417	1 004	-1 837	-3 013

⁴ Складено автором за даними: [17].

Іноземні інвестиції в білоруській економіці, млн. дол. США⁵

Таблиця 4

Роки	Загальний обсяг інвестицій			<i>в тому числі</i>						
	Іноземні в економіку Білорусі	Білоруські за кордоном	Різниця між залученими в країну та вкладеними за кордоном	Сума залучених в Білорусь на \$1 вкладених за кордоном	прямі		портфельні		інші	
					Іноземні в економіку Білорусі	Білоруські за кордоном	Іноземні в економіку Білорусі	Білоруські за кордоном	Іноземні в економіку Білорусі	Білоруські за кордоном
2004	1 517,4	3,2	1 514,2	474,19	859,2	1,6	0,4	0,01	...	1,6
2005	1 816,2	351,1	1 465,1	5,17	451,3	5,2	0,2	0,6	64,4	345,3
2010	9 085,5	2 537,2	6 548,3	3,58	5 569,4	1 420,5	1,8	0,001	1 198,4	1 116,7
2011	18 878,6	5 490,1	13 388,5	3,44	13 248,0	3 001,0	2,3	0,1	9 373,6	2 489,0
2012	14 329,8	6 086,7	8 243,1	2,35	10 358,4	4 129,8	23,4	2,2	1 376,5	1 954,7
2013	14 974,3	6 341,2	8 633,1	2,36	11 083,4	4 670,6	12,2	0,2	2 136,2	1 670,3
2014	15 084,4	5 985,0	9 099,4	2,52	10 168,9	4 188,7	10,6	0,8	1 811,7	1 795,5
2015	11 344,2	5 141,2	6 203,0	2,21	7 241,4	4 648,9	5,1	0,5	1 611,8	491,7
2016	8 559,8	3 889,0	4 670,8	2,2	6 928,6	3 546,6	2,8	0,03	1 307,2	342,4
2017	9 728,5	5 547,4	4 181,1	1,75	7 634,2	5 203,4	8,4	-	1 246,8	344
2018	10 842,0	6 064,7	4 777,3	1,79	8 537,1	5 671,9	3,9	-	1 634,9	392,8
2019	10 006,8	5 761,5	4 245,3	1,74	7 233,2	5 243,4	6,7	-	1 327,2	518,2
2020	8 680,2	4 862,1	3 818,1	1,79	6 006,0	4 314,1	4,8	289	1 414,8	259

⁵ Складено і розраховано автором за даними: [18].

Вкладені в реальний сектор економіки Білорусі іноземні інвестиції у 2020 р. розподілились за країнами походження таким чином: з Російської Федерації 41,4%, Кіпру – 9,4%, Австрії – 7,4%, Великої Британії – 6,8%, України – 5,2%, Ірландії – 3,5%, решта 26,3% – з інших країн [19].

Зважаючи на негативне зовнішньоторговельне сальдо країни впродовж тривалого часу і на значну концентрацію експортно-імпортних та інвестиційних потоків на одному партнері – Росії, головними завданнями економічної дипломатії Білорусі в контексті соціально-економічної модернізації, слід вважати: 1) здійснення диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності з метою зниження залежності від однієї країни партнера; 2) активізацію зусиль в сегменті співпраці з міжнародними організаціями торговельного, економічного і фінансового профілю; 3) зміцнення партнерських відносин з державами Євразійського економічного союзу [20, с. 562-563]. Слід зазначити, що на даний час певних позитивних змін зазнала національна система стимулювання експортної діяльності в Республіці Білорусь, хоча і залишається низка проблемних моментів, які потребують позитивного вирішення [21, с. 167-173].

Зрештою, будь-яка соціально-економічна активність в соціально-орієнтованій країні має своєю метою забезпечення потреб населення. До того ж, якість виконання даної послуги державою можна оцінити за достатньо об'єктивними показниками: чисельністю населення та низкою ключових демографічних параметрів. Однак в Республіці Білорусь не все так очевидно: впродовж років незалежності загальна чисельність населення країни скоротилась з 10,3 млн. чол. у 1991 р. до 9,4 млн. чол. станом на початок 2021 р., дотого ж чисельність міського населення за даний час зросла з 6,9 до 7,3 млн. чол., а кількість жителів села впала з майже 3,4 до 2,1 млн. чол. Проблемною виглядає динаміка ще одного показника. Лише за декілька років (з 2015 р. по 2020 р.) кількість укладених шлюбів в Республіці Білорусь знизилось з 82030 до 50384. Скорочення даного показника на більш ніж 40% може свідчити про: 1) кризу інституту сім'ї в білоруському суспільстві; 2) певне небажання білоруських громадян створювати нові сім'ї; 3) вплив так званої «демографічної ями», яка мала місце в більшості республік колишнього СРСР у 90-ті рр. ХХ століття.

Значною мірою на розвиток Республіки Білорусь впродовж 30 років її незалежності впливає непростий стан країни в системі міжнародних відносин. Більшу частину даного періоду офіційний Мінськ перебуває під різного роду санкціями та обмеженнями з боку інших країн. Особливо даний процес загострився в другій половині 2020 р. і триває до даного часу. Останні санкції введені Євросоюзом 24.06.2021 р., відповідно до яких запроваджено ембарго на купівлю білоруських калійних добрив, нафтопродуктів, товарів для виробництва тютюнових виробів, закрито доступ на фінансові ринки ЄС, заборонено страхувати і перестраховувати державні білоруські фірми і

установи, зупинено виплати Європейського інвестиційного банку. Крім того, Євросоюз заборонив продаж в Білорусь сучасних технологій і обладнання [22].

Оцінюючи комплекс заходів щодо соціально-економічної модернізації Республіки Білорусь не можна випускати з поля зору необхідність врахування впливу факторів інституційного і макроструктурного характеру. Вирішення існуючих проблем в даному сегменті економіки вимагає удосконалення заходів і інструментів структурної політики і трансформації білоруської економіки.

Висновки. Зважаючи на розглянуті процеси модернізації країни кінцева інтерпретація результатів соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь буде залежати від суб'єктивних політичних поглядів та бачення майбутнього країни відповідних експертів. Однак, керуючись основоположним критерієм наукових досліджень, що об'єктивний аналіз може і повинен бути максимально неупередженим та нейтральним, можна сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз наукових публікацій та результатів дослідження розглядуваної проблематики свідчить про певні теоретичні та методологічні здобутки, реалізовані в Республіці Білорусь та про наявність потенційних можливостей для пошуку резервів і нестандартних підходів щодо врегулювання проблемних ситуацій в актуальних умовах білоруської внутрішньої і зовнішньої політики.

2. Республіка Білорусь відбулась як незалежна держава, що змогла зайняти власне місце як в низці ключових міжнародних організацій (наприклад, ООН), так і в системі міжнародного поділу праці. Країна пододала негативні наслідки від розпаду СРСР, максимально пом'якшивши для власних громадян ефекти від зміни моделі економічного розвитку, розриву зв'язків із іншими республіками колишнього Союзу, створивши необхідні передумови для поступового еволюційного розвитку як держави в цілому, так і кожного з її громадян. У країні в XXI ст. було закладено потенціал для подальшого сталого зростання економіки країни, забезпечуючи при цьому її соціальний характер.

3. Особливості сучасного етапу в становленні Білорусі та нові виклики для її економічного і соціального розвитку загострюють перед органами законодавчої та виконавчої влади країни питання щодо пошуку шляхів для подальшої прогресивної модернізації. На порядок денний виходить необхідність вирішення проблем удосконалення макроекономічного регулювання в Республіці Білорусь в контексті виконання завдань соціально-економічної сфери. Вимагають змін та скорийшого втілення інституційні механізми для забезпечення стійкого економічного зростання країни.

4. Одним з головних елементів щодо вирішення комплексу поставлених завдань в економічній та соціальній сферах в Республіці Білорусь визнано програмно-цільовий підхід щодо соціально-економічної модернізації. Зважаючи на вагомість і визначальну роль виробничої сфери у формуванні ВВП країни та роль збалансованості економіки, фахівцями зазначається необхідність державної підтримки виробництва і об'єктів інфраструктури, які

можуть служити основою для швидкого відновлення економіки. Таким чином акцентується увага на необхідності гарантування виконання державою господарсько-організаторської та соціальної функцій.

5. Серед негативних особливостей Республіки Білорусь, які гальмують її розвиток, слід виділити, насамперед, специфічну модель розвитку політичної системи країни, яка побудована на фактичній агресивній однопартійності, а будь-які прояви опозиційності, незалежно від конструктивних чи деструктивних підходів, негайно блокуються владою Президента держави.

6. Загострення у відносинах Білорусії із країнами Заходу після виборів президента у серпні 2020 р. та окремих владних дій стосовно представників опозиції в середині країни призвели до запровадження економічних санкцій, які негативно позначаються на розвитку соціально-економічної сфери країни. Однак така «напівізоляція» може мати наслідком не тільки поглиблення інтеграції Республіки Білорусь із Російською Федерацією. В результаті офіційний Мінськ неминуче опиняється перед дилемою вибору, коли будь-який варіант де-факто означатиме втрату незалежності: у разі поступок Заходу і проведення перевиборів президента країни це буде сприйнято всередині Білорусії майже як капітуляцію; у випадку зближення з Росією, неспіврозмірність потенціалів країн матиме наслідком поглинання слабшого партнера та трансформацію проекту Союзної держави Білорусії та Росії із міжнародної організації в єдину державу конфедеративного устрою. В будь-якому разі, кінцевий вибір політичного курсу країни та перспективи її розвитку залежатимуть в першу чергу від самого білоруського населення та його симпатій на наступних парламентських та президентських виборах.

Список використаних джерел та літератури

1. *Стратегия развития экономики Беларуси: вызовы, инструменты реализации и перспективы*: сборник научных статей. В 2 т. Т.1 / Национальная академия наук Беларуси, Институт экономики НАН Беларуси; ред. кол.: В.Л. Гурский [и др.]. Минск: Право и экономика, 2020. 390 с.
2. Об утверждении перечня государственных программ на 2016-2020 годы и показателей по заказчикам на 2016 год. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23 февраля 2016 г. № 148. URL: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/postanovlenie-SMRB-148-red.pdf>
3. О государственных программах и оказании государственной финансовой поддержки. – Указ Президента Республики Беларусь № 106 от 23 марта 2016 г. URL: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/Uk-106-v-nov-rad-10.01.2019.pdf>
4. О порядке формирования, финансирования, выполнения и оценки эффективности реализации государственных программ. – Указ Президента Республики Беларусь № 289 от 25 июля 2016 г. URL: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/Uk-289-v-nov-rad-10.01.2019.pdf>
5. Об утверждении перечня государственных программ. – Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 24 декабря 2020 г. № 759 URL: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-progr-2021-2025/Perechen-gosprogramm-PSM-759.pdf>
6. *Национальные счета Республики Беларусь. Статистический сборник*. Национальный статистический комитет Республики Беларусь: Минск, 2020. С. 23

7. *Национальные счета Республики Беларусь. Статистический сборник.* Национальный статистический комитет Республики Беларусь: Минск, 2012. С. 49.
8. Гурский В.Л. Обеспечение экономического роста Республики Беларусь в условиях новых вызовов и угроз. *Стратегия развития экономики Беларуси: вызовы, инструменты реализации и перспективы.* НАН Беларуси, Институт экономики НАН Беларуси. Минск: Право и экономика, 2020. С. 68.
9. Структура ВВП по видам экономической деятельности. URL: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika>
10. Гусаков В.Г., Гурский В.Л. Методологические основы формирования и развития белорусской экономической модели. *Вестник Института экономики НАН Беларуси.* 2020. Выпуск 1. С. 6-22
11. Бельский В.И., Тригубович Л.Г. Исследования влияния монополии на экономику и общество в современных условиях. *Вестник Института экономики НАН Беларуси.* 2020. Выпуск 1. С. 23-39
12. Шумилин А.Г. Проблемы и перспективы инновационного развития Республики Беларусь. *Вестник Института экономики НАН Беларуси.* 2020. Выпуск 1. С. 50-57
13. Шутилин В.Ю. Стратегические аспекты промышленной политики Беларуси в условиях новой экономической реальности. *Вестник Института экономики НАН Беларуси.* 2021. Выпуск 2. С. 37-46
14. Шутилин В.Ю. Трансформация промышленной политики Беларуси в контексте вызовов экономического развития. *Стратегия развития экономики Беларуси: вызовы, инструменты реализации и перспективы.* НАН Беларуси, Институт экономики НАН Беларуси. Минск: Право и экономика. 2020. С. 83-84.
15. *Промышленность Республики Беларусь в 2019 году. Статистический сборник.* Национальный статистический комитет Республики Беларусь. Минск. 2020. С. 41.
16. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года. Одобрено протоколом заседания Совета Министров Республики Беларусь от 2 мая 2017 г. № 10.
17. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. Внешняя торговля товарами. Годовые данные. URL: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/vneshnyaya-torgovlya/vneshnyaya-torgovlya-tovarami/godovye-dannye/>
18. Иностранные инвестиции Республики Беларусь. URL: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/inostrannye-investitsii/>
19. Структура инвестиций, поступивших от иностранных инвесторов в реальный сектор экономики Республики Беларусь в 2020 году. URL: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/inostrannye-investitsii>
20. Фліссак К.А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України. Тернопіль: Новий колір. 2016. 812 с.
21. Скрябина Т.А. Развитие национальной системы поддержки экспорта. *Стратегия развития экономики Беларуси: вызовы, инструменты реализации и перспективы. Т.2.* НАН Беларуси, Институт экономики НАН Беларуси. Минск: Право и экономика. 2021. С. 167-173.
22. Евросоюз ввел санкции против Беларуси. Под запрет попал экспорт калия и нефтепродуктов. 24 июня 2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-57598574>

References

1. Gurskiy, V.L. (eds) (2020). *Strategiya razvitiya ekonomiki Belarusi: vyzovy, instrumenty realizatsii i perspektivy: sbornik nauchnyh statej* [Belarus' economic development strategy: challenges, implementation tools and prospects: collection of scientific articles] In 2 volumes. Volume 1. Minsk: Pravo i ekonomika. [In Russian].

2. *Ob utverzhdenii perechnya gosudarstvennyh programm na 2016-2020 gody i pokazatelej po zakazchikam na 2016 god. Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus ot 23 fevralya 2016 goda № 148* [On approval of the list of state programs for 2016-2020 and indicators for customers for 2016. Resolution of the Council of Ministers of the Republic of Belarus No. 148 dated February 23, 2016]. [Online]. Available from: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/postanovlenie-SMRB-148-red.pdf> [In Russian].
3. *O gosudarstvennyh programmah i okazanii gosudarstvennoj finansovoj podderzhki – Ukaz Prezidenta Respubliki Belarus №106 ot 23 marta 2016 goda* [About state programs and the provision of state financial support. - Decree of the President of the Republic of Belarus No. 106 dated March 23, 2016]. [Online]. Available from: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/Uk-106-v-nov-rad-10.01.2019.pdf> [In Russian].
4. *O poryadke formirovaniya, finansirovaniya, vypolneniya i otenki effektivnosti realizatsii gosudarstvennyh programm. – Ukaz Prezidenta Respubliki Belarus №289 ot 25 ijulya 2016 goda* [On the procedure for the formation, financing, implementation and evaluation of the effectiveness of the implementation of state programs. – Decree of the President of the Republic of Belarus No. 289 of July 25, 2016]. [Online]. Available from: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-programmy/Uk-289-v-nov-rad-10.01.2019.pdf> [In Russian].
5. *Ob utverzhdenii perechnya gosudarstvennyh programm – Postanovleniye Soveta Ministrov Respubliki Belarus ot 24 dekabrya 2020 goda № 759* [On approval of the list of state programs. - Resolution of the Council of Ministers of the Republic of Belarus No. 759 of December 24, 2020]. [Online]. Available from: <http://economy.gov.by/uploads/files/gos-progr-2021-2025/Perechen-gosprogramm-PSM-759.pdf> [In Russian].
6. *Natzionalnie scheta Respubliki Belarus. Statisticheskij sbornik* (2012). [National accounts of the Republic of Belarus. Statistical collection]. Natzionalnyj statisticheskij komitet Respubliki Belarus. Minsk. [In Russian].
7. *Natzionalnie scheta Respubliki Belarus. Statisticheskij sbornik* (2012). [National accounts of the Republic of Belarus. Statistical collection]. Natzionalnyj statisticheskij komitet Respubliki Belarus. Minsk. [In Russian].
8. Gurskij, V.L. (2020). Obespecheniye ekonomicheskogo rosta Respubliki Belarus v usloviyah novyh vyzovov i ugroz [Ensuring the economic growth of the Republic of Belarus in the face of new challenges and threats.] *Strategiya razvitiya ekonomiki Belarusi: vyzovy, instrumenty realizatsii i perspektivy*. [Belarus' economic development strategy: challenges, implementation tools and prospects.] NAN Belarusi. Minsk: Pravo i ekonomika. [In Russian].
9. *Struktura VVP po vidam ekonomicheskoy deyatelnosti* [The structure of GDP by type of economic activity]. [Online]. Available from: URL: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika> [In Russian].
10. Gusakov, V.G., Gurskij, V.L. (2020). Metodologicheskiye osnovy formirovaniya i razvitiya belorusskoj ekonomicheskoy modeli [Methodological basis of the formation and development of the Belarusian economic model]. *Vestnik Instituta ekonomiki NAN Bealrusi* [Bulletin of the Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus], 1, pp. 6-22. [In Russian].
11. Belskij, V.I., Trigubovich, L.G. (2020). Issledovaniya vliyaniya monopolii na ekonomiku i obshchestvo v sovremennyh usloviyah [The investigation of the influence of monopoly on the economy and society in modern conditions.] *Vestnik Instituta ekonomiki NAN Bealrusi* [Bulletin of the Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus], 1, pp. 23-39. [In Russian].
12. Shumilin, A.G. (2020). Problemy i perspektivy innovatzionnogo razvitiya Respubliki Belarus [Problems and prospects of innovative development of the Republic of Belarus]. *Vestnik Instituta ekonomiki NAN Bealrusi* [Bulletin of the Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus], 1, pp. 50-57. [In Russian].
13. Shutilin, V.Yu. (2021). Strategicheskiye aspekty promyshlennoj politiki Belarusi v usloviyah novej ekonomicheskoy realnosti [Strategic aspects of Belarus' industrial policy in the context of

- the new economic reality]. *Vestnik Instituta ekonomiki NAN Bealrusi* [Bulletin of the Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus], 2, pp. 37-46. [In Russian].
14. Shutilin, V.Yu. (2020). Transformatsiya promyshlennoj politiki Belarusi v kontekste vyzovov ekonomicheskogo razvitiya [Transformation of Belarus' industrial policy in the context of economic development challenges.]. *Strategiya razvitiya ekonomiki Belarusi: vyzovy, instrumenty realizatsii i perspektivy*. [Belarus' economic development strategy: challenges, implementation tools and prospects]. Minsk: Pravo i ekonomika. [In Russian].
 15. *Promyshlennost Respubliki Belarus v 2019 godu. Statisticheskij sbornik* (2020). [Industry of the Republic of Belarus in 2019. Statistical collection]. Natsionalnyj statisticheskij komitet respubliki Belarus. Minsk. [In Russian].
 16. *Natsionalnaya strategiya ustoychivogo sotsial'no-ekonomicheskogo razvitiya Respubliki Belarus' na period do 2030 goda. Odobreno protokolom zasedaniya Soveta Ministrov Respubliki Belarus' ot 2 maya 2017 g. №10* [National Strategy for Sustainable Socio-Economic Development of the Republic of Belarus for the Period up to 2030. Approved by the minutes of the meeting of the Council of Ministers of the Republic of Belarus dated May 2, 2017 No. 10]. [In Russian].
 17. Natsional'nyy statisticheskij komitet Respubliki Belarus'. Vneshnyaya trgovlya tovarami. Godovyye dannyye [National Statistical Committee of the Republic of Belarus. Foreign trade in goods. Annual data]. [Online]. Available from: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/vneshnyaya-torgovlya/vneshnyaya-torgovlya-tovarami/godovye-dannyye/> [In Russian].
 18. *Inostrannyye investitsii Respubliki Belarus'* [Foreign investments of the Republic of Belarus]. [Online]. Available from: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/inostrannyye-investitsii/> [In Russian].
 19. *Struktura investitsiy, postupivshikh ot inostrannykh investorov v real'nyy sektor ekonomiki Respubliki Belarus' v 2020 godu* [The structure of investments from foreign investors in the real sector of the economy of the Republic of Belarus in 2020]. [Online]. Available from: <https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/inostrannyye-investitsii/> [In Russian].
 20. Flissak, K.A. (2016). *Ekonomichna diplomatiya u systemi zabezpechennya natsional'nykh interesiv Ukrayiny* [Economic diplomacy in the system of providing the national interests of Ukraine.] Ternopil: Novyj kolir. [In Ukrainian].
 21. Skryabina, T.A. (2021). Razvitiye natsional'noy sistemy podderzhki eksporta [Development of a national export support system]. *Strategiya razvitiya ekonomiki Belarusi: vyzovy, instrumenty realizatsii i perspektivy. T.2*. [Development strategy of the Belarusian economy: challenges, implementation tools and prospects. Volume 2.] Minsk: Pravo i ekonomika, pp. 167-173. [In Russian].
 22. *Evrosoyuz vvel sanktsii protiv Belarusi. Pod zapret popal eksport kaliya i nefteproduktov* [The European Union has imposed sanctions against Belarus. The export of potassium and petroleum products fell under the ban]. [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/russian/news-57598574> [In Russian].

Богданович И.И. Состояние и особенности социально-экономической модернизации Республики Беларусь.

На сегодняшний день вопросы и проблемы социально-экономического развития Республики Беларусь, его модернизации, применения инструментов реализации теоретико-методологических и практических аспектов развития национальной экономики, макроэкономического регулирования в стране в контексте выполнения задач социально-экономического характера, институциональных механизмов обеспечения устойчивого экономического роста Беларуси остаются крайне актуальными и содержат немалый потенциал дальнейших научных исследований.

За 30 лет своей независимости Республика Беларусь прошла спад 90-х гг. XX века, вызванный разрывом социально-экономических связей с другими составляющими некогда единого государства, а также ряд кризисов, которые имели политическую подоплеку внешней и внутренней природы. Исходя из этого, перед органами законодательной и исполнительной власти обострилась необходимость модернизации страны. На повестку дня вышли вопросы совершенствования макроэкономического состояния в Республике Беларусь в контексте выполнения задач социально-экономического развития. Продолжают требовать изменений и развития институциональные механизмы для обеспечения устойчивого экономического роста страны.

Одним из главных элементов при решении комплекса поставленных задач в Республике Беларусь признан программно-целевой подход по социально-экономической модернизации. Несмотря на весомость и определяющую роль производственной сферы в формировании ВВП страны и роль сбалансированности экономики, доказывается необходимость государственной поддержки производств и объектов инфраструктуры, которые могут служить основой для быстрого восстановления экономики.

На основании проведенного исследования привлечено внимание к потенциальным рискам для национальной экономики и направлениям их нейтрализации, рассмотрены отдельные аспекты внешнего партнерства страны, а также демографического развития государства в контексте его влияния на развитие Белоруссии в будущем. Отмечены положительные и отрицательные стороны развития современного белорусского государства.

Ключевые слова. Республика Беларусь, социально-экономическая модернизация, государственные программы, промышленная политика, риски для экономики, внешнеэкономическая деятельность, инвестиционное сотрудничество.

Bogdanovich I. State and Features of Socio-economic Modernization of the Republic of Belarus.

Today the issues and problems of socio-economic development of the Republic of Belarus, its modernization, the use of tools for implementing theoretical, methodological and practical aspects of the national economy development, macroeconomic regulation in the country in the context of performing tasks of a socio-economic nature, institutional mechanisms for ensuring sustainable economic growth of Belarus remain extremely relevant and contain considerable potential for further scientific research.

Over the 30 years of its independence, the Republic of Belarus has experienced a decline in the 90s of the twentieth century, caused by the severance of socio-economic ties with other components of the unified state before, as well as a number of crises that had a political basis of external and internal nature. Based on this, the need for modernization of the country became more acute for the legislative and executive authorities. The agenda includes improving the macroeconomic situation in the Republic of Belarus in the context of fulfilling the tasks of socio-economic development. Institutional mechanisms to ensure sustainable economic growth continue to require change and development.

A program-based approach to socio-economic modernization is recognized as one of the main elements for solving the set of tasks in the Republic of Belarus. Given the importance and determining role of the manufacturing sector in the formation of the country's GDP and the role of economic balance, the need for state support for production and infrastructure facilities that can serve as the basis for rapid economic recovery is proved.

Based on the conducted research, there is drawn attention to potential risks for the national economy and directions for their neutralization, certain aspects of the country's external partnership, are considered, as well as demographic development of the state in the context of its impact on the development of Belarus in the future. There are noted positive and negative aspects of the development of the modern Belarusian State.

Keywords: Republic Belarus, socio-economic modernization, state programs, industrial policy, risks to the economy, foreign economic activity, investment cooperation.